

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kögrády Béla*
Cím: *Aki arra legbüszkébb, hogy Budapesten rajta van az urának a kezenyoma...*
Forrás: *Magyar Hirlap*

Bp.

1931. X. 25.

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Idő

Személy

Gerlőczy Károly
1931

Aki arra a legbüszkébb, hogy Budapesten rajta van az urának a kezenyoma...

16 Beszélgetés Gerlőczy Károly néhai alpolgármester kilencvenéves özvegyével

A méltóságos asszony, Budapest első alpolgármesterének özvegye, kilencven éves. A méltóságos asszony, aki férje oldalán végigélte egy kamasz város nagykorúvá fejlődését, nem is ismeri az új Budapestet. Tíz éve nem mozdult ki a Csepreghy uccai házból. Gyalog már nem tud járni, autóra pedig nem ül. A gummirádlis, amelyen egykor járt, úgy eltűnt, mint a krinolin, amit lánykorában még viselt a méltóságos asszony. Most hát csak ablakból nézi a világot, ami nem az ő világa többé. A külső világ csak a rádió keresztül jut be a csöndes szobába és vasárnap unokák és dédunokák látogatják meg a nagyasszonyt. Az unokák már orvosok, ügyvédek, tanárok, kik virágot hoznak a nagymamának. A nagymama szereti a virágot. Rádiót hallgat, régi fényképeket nézeget, szundikál a sarosszékekben a virágai között vagy a bibiát olvassa. Szemüveg nélkül. Így él a nagymama virágok és emlékek között a régi házban.

De most, hogy a nevezetes évforduló alkalmával fölkerestük, boldogan elevenítette fel emlékeit.

Az ünneplésre az a levél adott alkalmat, amelyet Sipőcz Jenő polgármester intézett Gerlőczy Károlynéhoz, a jubiláris évfordulón.

A levél így hangzik:

Mélyen tisztelt Méltóságos Asszony! Kilencvenedik születésnapján, mint a főváros polgármestere meghatott lélekkel fordulok gondolatban annak a férfinak köztisztelőben álló ezüsthajú hitvese felé, akinek neve minden időkre maradandó betűkkel íródott bele Budapest történetébe. Ezen a napon nemcsak az én szívemben, de magának az országnak szívének, Budapestnek tisztelete és hálaja száll Méltóságod felé, aki híven, szeretett élettársa volt a mi nagy elődünknek, Gerlőczy Károlynak. Az egyesített főváros első alpolgármestere áldásos élete alatt bekapcsolódott mindazokba a korszakalkotó teljesítményekbe, amelyek forróni szeretett Budapestünket naggyá tették. A főváros közegészségügye, Budapest kultúrájának emelése, iskolaügyének magas színre juttatása egyaránt elválaszthatatlanok Méltóságos Asszony nagynevű férjének emlékeitől. Az az elismert tény, hogy Budapest székesfőváros ma szívvel-lélekkel ott van mindenütt, ahol a magyar művészet megesettségéről esik szó, szintén nagymérték-

(Idő) (Köt. v. füzet) (Oldal)
ben Budapest első alpolgármesterének hervasztóan érdeme. Méltóságodnak Isten kegyelme megengedte azt az örömet, hogy hosszú élete alatt tanuja lehetett, mint női terebélyes fáva az a sok kultúrma, melyet felejthetetlen férje vetett el a főváros közönségének fogékony lelkében. Adja a Mindenható, hogy még sokáig jó egészségben gyönyörködhesen abban a tiszteletben és szeretetben, mellyel Budapest székesfőváros minden tisztviselője és minden polgára gyermeki hálával járul Méltóságod tisztelt, igazi, magyar Nagyasszony alakja felé.

Fogadja Méltóságos Asszony legmélyebb tiszteletem hódolatteljes kifejezését. Budapest, 1931 október 17. Sipőcz Jenő, s. k.

Gerlőczy né az uráról

— A férjem — mondja a nagyasszony tisztelettel —, úgy szerette ezt a várost, hogy sokszor, bizony, féltékeny voltam Budapestre. Mikor ő alpolgármester lett, akkor Budapest a Rókus-kórháznál végződött. Emlékszem, gyakran kocsin jártuk be a város környékét, ahol akkor még erdők és mocsarak voltak és az uram rajongva beszélt arról, hogy nemsokára itt milyen palotasorok fognak emelkedni. Minden helyen megmondta, hogy micsoda középületeket tervez oda. Abban az időben ez nevetségesen hangzott. A városházi tisztviselők mosolyogtak a tervein. Én mindig bíztam benne, bár sokan azt mondták, hogy álmolózó fantasztá az uram, nem reális ember. Tényleg nagyra álmodta ezt a várost, de ott is energiája hozzá, hogy keresztülgye a terveit.

Díszokmányokat mutat, csupa történelmi nevű aláírással. Ezek az emberek, akik később hálájukat és tiszteletüket nyilvánították iránta, akkor még legerősebb ellenzéke közé számítottak.

— Pest és Buda egyetemesen folytatja — szintén tőle indult ki. A város ettől kezdve fejlődött hatalmasan. Aszfaltos utak, új házak, középületek nőttek ki a földből. A környékbeli lakosság özönleni kezdett a városba. Kialakult a középosztályú polgárság. Férjem, aki a katonai sorozóbizottság elnöke is volt, rengeteget tett azért, hogy a jó viszony a katonaság és polgárság között megerősödjön. Ő építette a ka-

szárnyakat és a Ferenc József-kaszárnya felavatása alkalmával a király neki ajándékozta azt a tollat és tintatartót, amellyel a felavatási okmányt aláírta.

A sarokban áll a kis finomművű asztal emléktárgyakkal megrakva. Itt van a nevezetes tintatartó és toll is. Mellette kis ezüstnyelű lapát. A méltóságos asszony megmondja, hogy ezzel az ezüstnyelű malteros lapáttal rakta le Ferenc József a később róla elnevezett kaszárnya alapkövét.

A méltóságos asszony most úgy kotorászik a kedves emlékek közt, ahogy öregedő gavallérok szoktak fázós őszi estéken a régi levelek, szalagok, zsebkendők, lepréslét virágok közt vajakálni.

— A villamos — mondja az emlékezés fel-felvillanó derűjével —, az első villamos... A Nyugati pályaudvartól a Király uccáig haladt. Micsoda esemény volt, amikor először elindult... A szerződés szerint a villamost csak úgy lehetett felépíteni, ha beszereznek egy gőzmozdonyt is, mert attól félték, hogy a villamos megáll. Az első járaton városházi főtisztviselők utaztak. Én is rajta ültem. Az emberek sorfalat álltak az uccán, úgy bámulták. Hat krajcár volt egy menetdíj ára és eleinte inkább a multság kedvéért ültek rá az emberek.

Az emlékezés levelesládájának kincsei

Szünetet tart az elbeszélésben, mert kifáradt. — Régen nem beszéltem ennyit egyfolytában — mondja mentegetődzve. Sokáig hallgat, erőt gyűjt a további beszédhez.

— Olyan sok minden történt ezalatt — folytatja —, alig lehet visszaemlékezni rá. Nagy esemény volt az is, amikor Budapesten először mutatták be a telefónt. A régi Nemzeti Színházban volt felszerelve az első telefon, mi pedig a Redoute-ból, a mai Vigadóból hallgattuk. Blaháné énekelt, sokan szavaltak. Utána a város napokig lázban égett, hiszen addig nem akarták elhinni, hogy külföldön már egy dróton keresztül egyik uccából a másikba beszélnek az emberek. Aztán amikor a millenniumi kiállítás volt, már mindenfelé kezdték bevezetni a telefónt. A kiállításon is lehetett telefonálni egyik pavillonból a másikba.

Elhallgat, csöndesen nézeget egy darabig maga elé. Aztán kedves, halk, öregasszonyos érzékenységgel folytatja:

— A kiállítás... micsoda idők... csupa boldog, megelégedett ember... A király mosolyogva járt adjutánsával a pavillonok között és mindenkinek visszaköszönt. Az uram ott állt a városi bizottság élén s a király hosszan beszélgetett vele. Ő szervezte a kiállítást és a király melegen gratulált a szép sikerhez.

— A férjem, — valahányszor ezt a szót kimondja, mindig érzékenyülés fogja el.
— A férjem, az uram — örül, ha ezt a szót kimondhatja,

— A férjem az Iskolaegyesület elnöke volt és nagyon sokat tett, hogy a magyarosodási folyamat megindulhasson. Ezért sokat kellett harcolnia, hiszen a számottevő polgárság német volt és ha a század vége felé a hivatalos nyelv már nem is volt német, azért lépten-nyomon a német befolyás és német kultúra érvényesült. *Az uram volt az, akitől kiindult az a gondolat, hogy Kossuth hamvait haza kell hozni.* Nem volt Kossuth-párti, mert politikailag a kiegyezés alapján állott, de személyileg Kossuthnak nagy tisztelője volt, csodálta benne a nagy államférfit. Az udvar természetesen nem jó szemmel nézte ezt az akciót és Kossuth hamvainak hazahozatala után férjem kegyvesztett is lett a felsőbb körökben. Nyugdíjba kellett mennie. Igaz, hogy az a jegyzőkönyv, amely nyugdíjaztatásának javaslatáról szólt, a legrajongóbb elismerés hangján emlékezik meg férjem érdemeiről. Uccát is neveztek el róla. Nemsokára meghalt, nem élvezhette már igazán a saját munkájának eredményét. De nem volt benne elkeseredés soha. Dolgozott, megtette a magáét, nem törődve azzal, hogy hála vagy irigykedés lesz-e a jutalma.

Még egyszer, utoljára azt mondja!

— A város az ő tervei, elgondolásai szerint fejlődött tovább. *Bárczy István*, aki befejezte a megkezdett munkát, az ő tanítványa volt. Én arra vagyok a legbüszkébb, hogy halála után is rajta van a kezenyoma a város fejlődésén.

A méltóságos asszony emlékei itt véget érnek. Nem mintha nem telne egész kötetre, de az emlékezés fájdalmas és megéröltető.